

سیرهٔ اجتماعی

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ
وَأَلِهِ وَسَلَّمَ

پیامبر اعظم

www.ketab.ir

عنوان و نام پدیدآور	سیره اجتماعی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و سلم تدوین و تنظیم: موسسه فرهنگی قدر ولایت.
مسئخصات نشر	تهران: موسسه فرهنگی قدر ولایت، ۱۳۸۶.
مسئخصات ظاهری	۳۷۴ ص.
شابک	۲۲۰۰۰۰ ریال: 9789644950407
وضعیت فهرست نویسی	فیا
بداشت	کتابنامه: ص. [۲۵۷] - ۲۷۲: همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	محمد(ص)، پیامبر اسلام، ۵۲ قبل از هجرت -- ۱۱۱. -- اخلاق.
موضوع	سنت نبوی.
بنامه افروز	موسسه فرهنگی قدر ولایت.
رده بندی کنگره	۹۲/س/۲۲۲/۲۹۷/۹۳ BPTT
رده بندی دیویی	۲۹۷/۹۳
شماره کتابشناسی ملی	۱۱۱۷۱۸۰۰

سیره اجتماعی پیامبر اعظم ﷺ

تدوین و تنظیم: موسسه فرهنگی هنری قدر ولایت

ناشر: موسسه فرهنگی هنری قدر ولایت

نوبت چاپ: سوم ۱۴۰۳ □ تیراژ: ۵۰۰ جلد □ طراحی جلد: خلیلی فرید

حروفچینی: ظریفیان □ لیتوگرافی: نیما □ چاپ و صحافی: قدر ولایت (دیجیتال)

حق چاپ محفوظ و مخصوص ناشر است

شابک: ۷-۰۴۰-۴۹۵-۹۶۴-۹۷۸ ISBN:978-964-495-040-7

تلفن و شماره ۶۶۴۹۹۵۸ - ۶۶۴۱۱۱۵۱

قیمت ۹۵۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۱۱	.....	مقدمه
۱۵	.....	اسماء پیامبر ﷺ
۱۶	.....	ساعت ولادت پیامبر ﷺ
۱۶	.....	سال تولد پیامبر ﷺ
۱۷	.....	مکان تولد پیامبر ﷺ
۱۷	.....	توصیف پیامبر اعظم ﷺ
۱۸	.....	فرزندان پیامبر اعظم ﷺ
۲۰	.....	زیدین حارثه پسرخوانده رسول الله ﷺ

فصل اول: رفق و مدارا

۲۵	.....	رفق و مدارا در منطق عملی پیامبر ﷺ
۳۵	.....	عدم تنفیر
۳۷	.....	کانون رحمت

فصل دوم: تکریم

۴۳	.....	جایگاه تکریم در روابط اجتماعی
۴۵	.....	منطق عملی پیامبر ﷺ
۴۹	.....	تکریم کودکان در سیره پیامبر ﷺ
۵۲	.....	نتایج کرامت و یا حقارت شخصیت

۶ ..... سیره اجتماعی پیامبر اعظم ﷺ

- ۱- آزاد شدن از دنیا و یا اسارت در چنگال آن ۵۲
۲- نفاق و دورویی و یا یکرنگی و صداقت ۵۲
۳- فضائل و رذائل اخلاقی ۵۳

فصل سوم: عدم انضلام و کمک به مظلوم

- عدم انضلام در سیره پیشوایان عدل ۵۷

فصل چهارم: مساوات

- خاستگاه مساوات ۶۷
اعلام مساوات همگانی و نفی اختلافهای طبقاتی ۶۹
اقسام مساوات در سیره پیامبر ۷۱
۱- مساوات اجتماعی ۷۱
۲- مساوات در برابر قانون ۷۳
۳- مساوات در تقسیم بیت‌المال ۷۵
۴- مساوات در مالیاتهای اسلامی ۷۷
۵- مساوات در تحصیل علم ۷۸
۶- مساوات در تصدی شغلها و انجام مسؤولیتهای ۸۲

فصل پنجم: عدم مُداهنه

- عدم مداهنه در منطق عملی دین ۸۷

فصل ششم: عدم استرحام

- عدم استرحام در سیره پیشوایان حق ۹۷
استرحام و تکذبی ۱۰۲
مذمت گروه اول ۱۰۳

فهرست مطالب ۷

مذمت گروه دوم ۱۰۴

پیامدهای تکذبی ۱۰۵

۱- ستم به خویش ۱۰۵

۲- ردائیل اخلاقی ۱۰۶

۳- سستی و تن‌پروری ۱۰۶

۴- فقر و پریشانی ۱۰۷

فصل هفتم: عدالت اجتماعی

اهمیت و جایگاه عدالت اجتماعی ۱۱۱

عدالت و عبودیت ۱۱۳

رسول عدالت ۱۱۴

عدالت اجتماعی و عدالت اقتصادی ۱۱۶

حکومت و عدالت ۱۱۸

فصل هشتم: اخوت

اخوت ایمانی ۱۲۱

پیمان اخوت ۱۲۲

حقوق اخوت ایمانی ۱۲۵

اهمیت شناخت حقوق مؤمنان بر یکدیگر و ادای آن ۱۲۵

وظایف مؤمنان نسبت به یکدیگر ۱۲۶

عوامل دوستی، محبت، مسؤولت و پیوستگی در میان برادران دینی ۱۲۸

۱- مهرورزی، عطاوت و گرامی داشتن یکدیگر ۱۲۹

۲- برآوردن نیازهای یکدیگر و تلاش در راه آن ۱۳۰

۳- مواسات ۱۳۱

۴- فریادرسی و گشودن گرفتاری یکدیگر ۱۳۱

۸..... سیره اجتماعی پیامبر اعظم ﷺ

- ۵- شاد کردن مؤمن..... ۱۳۲
- ۶- دیدار با برادران دینی..... ۱۳۳
- ۷- گرد آمدن و مذاکره و گفتگوی برادران..... ۱۳۵
- ۸- دست دادن با یکدیگر..... ۱۳۷
- ۹- دست به گردن یکدیگر انداختن و بوسیدن..... ۱۳۸
- عوامل کینه، دشمنی، پراکندگی و گسستگی..... ۱۳۹
- ۱- دوری و کناره گیری از یکدیگر..... ۱۳۹
- ۲- عدم همکاری و یاری یکدیگر..... ۱۴۱
- ۳- ستم به یکدیگر..... ۱۴۱
- ۴- ارباب و ترساندن یکدیگر..... ۱۴۲
- ۵- آزار و خوار شمردن دیگران..... ۱۴۳
- ۶- بدگمانی و بدلی..... ۱۴۴
- ۷- بی وفایی و فریبکاری..... ۱۴۵
- ۸- دروغ..... ۱۴۶
- ۹- تجسس و عیبجویی..... ۱۴۷
- ۱۰- سرزنش دیگران..... ۱۴۸
- ۱۱- سخن چینی..... ۱۴۸
- ۱۲- استهزاء و مسخره کردن..... ۱۵۰
- ۱۳- حسادت..... ۱۵۰
- ۱۴- غیبت..... ۱۵۱
- ۱۵- تهمت..... ۱۵۲
- ۱۶- مجادله و ستیزه..... ۱۵۳
- ۱۷- خشم..... ۱۵۳
- ۱۸- دشنام..... ۱۵۵
- ۱۹- خُلف وعده..... ۱۵۶

فهرست مطالب ۹

۲۰- فخر فروشی و برتری جویی ۱۵۷

جامعه اسلامی همانند یک خانواده ۱۵۷

فصل نهم: تعاون، تکافل و مواسات

جایگاه و اهمیت تعاون، تکافل و مواسات ۱۶۱

پیام آور تکافل و مواسات ۱۶۵

مواسات اهل ایمان ۱۷۵

مواسات انصار با مهاجران ۱۷۷

اقسام و ابعاد مواسات و تکافل ۱۷۹

فصل دهم: اهتمام برای مستضعفان

اهتمام برای مستضعفان ۱۸۵

جهتگیری اسلام ۱۹۰

خاستگاه اجتماعی پیامبران ۱۹۱

مشی پیامبر اسلام ۱۹۴

کرامت و عزت مستضعفان ۱۹۶

دفاع از مستضعفان و یاری و نجات آنها ۲۰۰

حکومت مستضعفان ۲۰۲

فصل یازدهم: مقابله با مستکبران

ستیز با استکبار و مستکبران ۲۰۷

پیشوای مستکبران ۲۰۹

پرهیز از تاسی به پیشوای مستکبران ۲۱۳

مقابله با خوی استکباری ۲۱۵

جهتگیری دین ۲۱۹

جدال دائمی پیامبران با مستکبران ۲۲۱
نبردهای پیامبر اکرم ﷺ با مستکبران ۲۲۱

فصل دوازدهم: شورا

اهمیت و ضرورت شورا ۲۲۹
شیوه عمل پیامبر ﷺ و اوصیایش ۲۳۳
با چه کسانی باید مشورت کرد؟ ۲۴۰
۱- خدا ترسی ۲۴۰
۲- تقوای الهی ۲۴۱
۳- تعقل ۲۴۱
۴- تجربه ۲۴۲
۵- علم ۲۴۲
با چه کسانی نباید مشورت کرد؟ ۲۴۳
۱- ترس از غیر خدا ۲۴۴
۲- بخل ۲۴۴
۳- حرص ۲۴۵
۴- دروغگویی ۲۴۵
۵- حماقت و جهل ۲۴۵
وظیفه مشورت کننده و مشاور چیست؟ ۲۴۶
نمایه موضوعی ۲۴۷
نمایه اشخاص ۲۵۴

مقدمه

وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ وَ نَجِيْبُهُ وَ صَفْوَتُهُ ...

(نهج البلاغه - خطبة ۱۵۱)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَ الصَّلَاةُ وَ السَّلَامُ عَلَي سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ
الْمُتَّجِبِينَ.

خداوند ما را آفرید و راه خودش را به وسیله پیامبران و امامان به ما شناساند، ما باید پیامبر و امامان خود را بشناسیم تا با علاقه به سخنانشان گوش دهیم. ما خدا را از راه عقل و فکر می‌شناسیم و با پیامبر و امام از راه معجزه در قرآن آشنا می‌شویم. پیروی از امام، مثل پیروی از خدا و رسول، بر همه ما واجب است، و این انبیا و پیغمبرانند که برای هدایت جامعه‌های بزرگ از جانب خداوند مبعوث شده و در تمام شؤون زندگی اعم از مادی و معنوی اقوام خود را ارشاد و هدایت نموده و در اثر تباط یا مبدأ و آشنایی با حقایق و واقعیت‌های جهان هستی، آنچه را که لازمه ترقی و تکامل فرد و اجتماع بوده است، در دسترس آنان قرار داده‌اند و

منشأ تحولات بزرگ در تاریخ حیات اجتماعی انسانها بوده‌اند. در میان تمام پیغمبران و سفیران الهی آن‌که بر همگان برتری داشته و برای تأمین سعادت تمام انسانها در تمام زمانها و مکانها مبعوث گردیده، اشرف و افضل انبیاء بلکه اشرف و سرور کائنات و مفخر موجودات و چنین کس - که در تاریخ حیات بشر مانندش دیده نشده - حضرت ختمی مرتبت محمد بن عبدالله ﷺ پیامبر گرامی است، که از ولادت تا بعثت، و از بعثت تا هجرت، و از هجرت تا رحلت، وجود عزیز و نازنینش، باخیر و برکت و لطف و رأفت همراه بوده و با نور هدایتش، انسان را به راه‌های و سعادت ابدی راهنمایی کرده است.

براستی که «محمد» ﷺ پاکترین، بهترین، گرانباترین و گرامیترین گوهر صدف هستی است.

در پاکترین دودمانها، از پاکیزه‌ترین گوهرها، با پاکترین سیرتها، چشم به جهان گشوده، در قلب صحرا، زیر آسمانی صاف و روشن، در دامانی پاک رشد کرده و به جوانی رسیده، در پرتو اندیشه و جهان‌بینی اجداد بزرگوارش (فرزند فرزندان زادگان اسماعیل علیهم السلام، فرزند ابراهیم علیه السلام) از شرک و بت پرستی بیزار می‌گشته و در ضمیر آگاه و بیدار خویش به وحدانیت خدای یگانه - همان ایمان و اعتقادی که ابراهیم علیهم السلام، به فرمان پروردگار به تبلیغ آن مأمور شده بود - ایمان آورده، در غایت زیبایی جمال، به کمال معنوی رسیده، با حسن اخلاق و رفتار، راستی و درستی گفتار و کردار، پاکی و نجابت و صداقت و امانت خود، در سالهای زندگی، احترام و علاقه و اطمینان مردم شهر و دیارش را جلب کرده و به

مرحله‌ای، به مقامی، به فرازی قدم نهاده که تنها، آری! فقط تنها او، می‌تواند پای بگذارد، که پس از آن، اوج است بالا، بالا و بالاتر، و این همان جاست... جایی که از آغاز خلقت تا پایان جهان، تنها اوست که می‌تواند، و توانسته در آن قرار بگیرد، مکان مقدّسی در زمین و در زمان که تنها او شایستگی رسیدن به آن را دارد... و اینک... آن انفجار عظیم و شگفت، انفجار در زمان و مکان، انفجار نور، انفجار نام، انفجار عشق و انفجار... آن صدای غیر قابل توصیف و: ﴿اقر باسم ربك الذی خلق﴾ (سوره مبارکه علق - آیه ۱).

محمد ﷺ از جانب خداوند به رسالت برگزیده شده است و این، لحظه نورانی - حضور جبرئیل و فروخواندن این آیه مبارک - و ابلاغ فرمان خدا به محمد ﷺ آغاز بعثت فرخنده اوست. بزودی این مرد برگزیده، این یگانه، به حرکت درمی‌آید تا با ابلاغ فرمان خدا به بندگانش، آنان را به راه حق، راه خدا، دین «اسلام» فراخواند.

اینک «محمد» ﷺ مردی که هیچ شخص دیگری در صفات و مقدمات به رتبه او نرسید، و هیچ کس در مراتب بلندی که وی را برای چنین رسالتی آماده کرد، همدوش او نشد.

چنان که پیغمبران را به ستارگان فروزان آسمان و چراغهای نورانی تشبیه کنیم، وجود رسول اکرم ﷺ مانند آفتاب عالمتابی خواهد بود که در اثر پرتوافشانی خویش، نور و فروغ آنها را تحت الشعاع خود قرار خواهد داد و مسلماً با وجود آفتاب درخشان هیچ‌گونه نیاز و احتیاجی به

دیگر روشناییها نخواهد بود، همچنان که مولوی می‌گوید:

نام احمد نام جمله انبیاست

چون که صد آمد نود هم پیش ماست

اما تا محمد ﷺ رسالت خود را اعلام کند، جهان همچنان غرق در ظلمت و تاریکی است.

خورشید اسلام، دین حق طلوع کرد. «محمد ﷺ» ظهور کرد، تا از اعماق تیرگیهای قرون، از قلب همه ستمها و بی عدالتیها، به اراده پروردگار یکتا با صدای رسای خود، در آن برهوت خاموشی و درد، در گوش انساها بخواند:

﴿يا ايها الناس، انا خلقناكم من ذكر و اثنى و جعلناكم شعوباً و قبایل لتعارفوا إن اكرمکم عند الله اتقینکم﴾.

و به این ترتیب به همه مردم جهان، از عرب و غیر عرب اعلام کند ای مردم، ما شما را از مرد و زن آفریدیم و به (صورت) ملتها و قبایل (در دنیا) قرار دادیم، تا بدانید که بهترین ما در نزد پروردگار، پرهیزگارترین شماست.

محمد ﷺ آمده بود تا با شعار آزادی، برابری، برادری، انسانهای تحت ستم را از سلطه جباران و ستمگران برهاند و چنین نیز شد و بزودی تعالیم آن حضرت، همراه با آیات جانبخش قرآن کریم، نه تنها جزیره العرب؛ بلکه سرزمینهای دیگر را نیز به لرزه درآورد. مردم در هر جا، این صدا را شنیدند، به گوش گرفتند، به خاطر سپردند، اندیشه کردند و ایمان آوردند، چنان که دیری نگذشت که در پرتو قرآن و تعالیم

پیامبر اعظم ﷺ اقوام و ملل گوناگون در زیر پرچم اسلام، به شکل یک ملت درآمدند، در کشوری که از اقیانوس اطلس در غرب، تا اقیانوس کبیر را دربر می‌گرفت؛ و این انفجار در تاریخ بود و هست، زیرا دین اسلام جهان را دگرگون ساخت و این بزرگترین انقلاب در زندگانی انسان، و در طول تاریخ بود و هست.

اسماء پیامبر ﷺ

پیامبر اعظم ﷺ دارای اسماء گوناگون است که عبارتند از احمد (ستوده)، محمد (ستوده‌تر)، الماحی (به این معنی است که خداوند متعال به واسطه پیامبر اعظم ﷺ گناهان را محو می‌کند)، العاقب و الحاشر (به این معنی است که خداوند متعال مردم را به دنبال پیامبر اعظم ﷺ محشور می‌گرداند.) در کتاب معانی الاخبار از امام صادق علیه السلام روایت شده است که «یس» یکی از اسماء پیامبر اعظم ﷺ است و معنایش عبارت از شنونده وحی است.

در کتاب شریف خصال از امام باقر علیه السلام روایت شده است که پیامبر اعظم ﷺ دارای ده اسم است که پنج تای آن در قرآن است و پنج تای آنها در قرآن نیست؛ اما آن پنج تایی که در قرآن است عبارتند از: محمد، احمد، عبدالله، یس و ن. پیامبر اعظم ﷺ دارای القاب گوناگونی است که مشهورترین آنها عبارتند از مصطفی و خاتم النبیین و مشهورترین کنیه آن حضرت، ابوالقاسم است.